

Warszawa, dnia 5 marca 2019 r.

Dr hab. Jan Kolesnik, prof. SGH
Zakład Bezpieczeństwa Systemu Bankowego
Instytut Bankowości
Kolegium Ekonomiczno-Społeczne
Szkola Główna Handlowa w Warszawie

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgr. Adriana Markiewicza

pt. „System gwarantowania depozytów bankowych w kształtowaniu bezpieczeństwa finansowego w Polsce”

Niniejsza recenzja została sporządzona na zlecenie Dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego. Recenzowana rozprawa została napisana pod kierunkiem naukowym dr hab. prof. nadzw. Konrada Raczkowskiego, zaś promotorem pomocniczym był dr Tomasz Muliński.

1. Cel, hipotezy i metody badawcze

System gwarantowania depozytów jest jednym z kluczowych elementów sieci bezpieczeństwa finansowego we wszystkich rozwiniętych krajach świata. Jego rola rośnie po każdym kryzysie finansowym, który powoduje zagrożenie runem na banki. Oddziaływanie ostatniego globalnego kryzysu finansowego na zasady gwarantowania depozytów oraz funkcjonowanie systemów za nie odpowiedzialnych miało niespotykaną dotychczas skalę. Rezultatem tego oddziaływania było nie tylko podniesienie limitu środków gwarantowanych, ale nawet przejściowe gwarancje rządów dotyczące wszystkich depozytów gospodarstw domowych. W Unii Europejskiej w ramach nowo tworzonej unii bankowej podjęto zaś decyzję o utworzeniu w jej ramach III filaru, którym byłby europejski system gwarantowania depozytów. Pomimo, iż pracę nad tą koncepcją zostały praktycznie wstrzymane to i tak zmiany, które wprowadzone zostały w systemach gwarantowania depozytów na szczeblu poszczególnych krajów UE można uznać za najbardziej przełomowe od momentu powstania tych systemów. Dotyczyło to zarówno kilkukrotnego podniesienia kwot gwarantowanych,

radikalnego skrócenia czasu wypłat oraz instytucjonalnego powiązania gwarantowania depozytów z funkcjonowaniem organów i funduszy restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (resolution).

Biorąc powyższe pod uwagę można zatem stwierdzić, iż recenzowana praca doktorska dotyczy jednego z najbardziej istotnych aspektów bezpieczeństwa systemów bankowych, jakim jest konstrukcja i funkcjonowanie systemów gwarantowania depozytów.

Głównym celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest „zbadanie możliwości i zależności kształtowania systemu gwarantowania depozytów bankowych w Polsce w kontekście bezpieczeństwa finansowego”. Dodatkowo Autor sformułował zbiór czterech celów szczegółowych, do których zaliczył:

- określenie percepcji gwarantowania depozytów bankowych w systemie finansowym,
- określenie wpływu depozytów bankowych stabilizowanych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny na bezpieczeństwo finansowe w Polsce,
- przedstawienie typologii zagrożeń systemu gwarantowania depozytów bankowych,
- określenie prawidłowości i istotności rozwiązań organizacyjnych systemu gwarantowania depozytów bankowych.

Powyższe cele szczegółowe stanowią integralne komponenty celu głównego, niektóre z nich mają przy tym charakter rozszerzający cel główny niemniej jednak odnoszą się do obszarów, które powinny być przedstawione w pracy.

Główny problem badawczy Doktorant sformułował w postaci pytania: „w jaki sposób system gwarantowania depozytów bankowych kształtuje poziom bezpieczeństwa finansowego w Polsce?”. Główny problem badawczy koresponduje z celem głównym pracy oraz celami szczegółowymi. Dodatkowo główny problem badawczy został uzupełniony czterema pytaniami cząstkowymi, do których Autor zaliczył:

P.1. Jak współcześnie jest postrzegane gwarantowanie depozytów bankowych w systemie finansowym?

P.2. W jakim stopniu depozyty bankowe stabilizowane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny wpływają na poziom bezpieczeństwa finansowego w Polsce?

P.3. Które zagrożenia są szczególnie niebezpieczne dla systemu gwarantowania depozytów bankowych?

P.4. Czy obowiązująca organizacja systemu gwarantowania depozytów bankowych zapewnia bezpieczeństwo finansowe w Polsce?

Powyższe pytania częściowe sprawiają jednak wrażenie przypadkowych i nieusystematyzowanych. Pierwsze i trzecie odnosi się do kwestii ogólnych związanych z systemami gwarantowania depozytów, zaś pytania drugie i czwarte dotyczą problematyki BFG.

Jako tezę główną Doktorant przyjął stwierdzenie, iż „system gwarantowania depozytów bankowych w Polsce jest zdeterminowany regulacyjnie, wprowadza wysokie obciążenia finansowe dla instytucji wykazujących straty bilansowe i nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa finansowego w ujęciu systemowym”. Hipoteza główna została uzupełniona sformułowanymi tezami częściowymi, których weryfikacja ma prowadzić do wykazania prawdziwości tezy głównej. Tezami częściowymi są:

T.1. Różnorodny charakter zagrożeń bezpieczeństwa depozytów bankowych obniża poczucie bezpieczeństwa finansowego, jednocześnie stanowiąc wyzwanie do poszukiwania skutecznych działań stabilizujących sektor bankowy w XXI w.

T.2. Bankowy Fundusz Gwarancyjny, egzekwując wymagania prawno-organizacyjne w zakresie gwarantowania depozytów, jest głównym stabilizatorem rynku depozytów bankowych w Polsce kształtującym wzrost bezpieczeństwa finansowego.

T.3. Niewypłacalność systemowo ważnych instytucji kredytowych oraz relatywnie niskie kapitały BFG w stosunku do wolumenu depozytów gwarantowanych w całym sektorze bankowym obniżają poziom bezpieczeństwa finansowego państwa, stanowiąc największe zagrożenia dla systemu gwarantowania depozytów bankowych.

T.4. System gwarantowania depozytów bankowych tworzy bezpieczeństwo finansowe w Polsce jedynie w stopniu ograniczonym i w sytuacjach wystąpienia ryzyk systemowych wymaga zaangażowania państwa jako pożyczkodawcy ostatniej instancji.

Niestety podobnie jak w przypadku głównego problemu badawczego także w zakresie tezy głównej i tez częściowych trzeba stwierdzić, iż tylko trzy z nich (T.2.-T.4.) właściwie korespondują z tezą główną, a czwarta (T.1.) ma zbyt ogólny charakter.

Niemniej przyjęty przez Doktoranta cel pracy, cele szczegółowe oraz sformułowany główny problem badawczy, jak też tezę główną i tezy pomocnicze uznaję za ważne z naukowego punktu widzenia i oceniam jako poprawne.

Doktorant jako metody badawcze zastosował metody teoretyczne w tym analizę i syntezę oraz metody empiryczne, takie jak np. badanie dokumentów. Zaletą pracy jest przeprowadzony przez Autora sondaż diagnostyczny, obejmujący ponad 200 respondentów, którego wyniki wniosły ważny wkład i uzupełniły dokonaną analizę literatury. Dobór i sposób zastosowania metod badawczych uznaję za odpowiedni.

2. Ocena struktury pracy

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz kwestionariusza badania ankietowego wykorzystanego przez Autora (w sumie liczy 272 strony). Kolejność rozdziałów nie budzi zastrzeżeń. Strukturę pracy oceniam jako przejrzystą aczkolwiek wątpliwości budzą proporcje oraz podział treści pomiędzy jej poszczególnymi częściami. W szczególności zawartość rozdziału piątego (podpunkty 5.1-5.5) powinna być częścią zakończenia. Wątpliwości budzą także ostatnie podpunkty rozdziałów, które są zatytułowane „wnioski” pomimo, iż stanowią jedynie podsumowanie treści rozdziałów. W rozdziale piątym, który sam w sobie jest posumowaniem podrozdział „wnioski” jest zaś całkowicie zbędny. Mankamentem jest też nadużywanie przez Autora przypisów dolnych oraz odesłań do innych fragmentów pracy, które zaburzają płynność tekstu i przejrzystość wyводу.

3. Ogólna ocena pracy

Poziom merytoryczny pracy oceniam jako zadowalający. Nie zidentyfikowałem krytycznych błędów merytorycznych.

Pierwszy rozdział pt.: „Bezpieczeństwo finansowe i stabilność finansowa jako filary sprawnego systemu finansowego” ma charakter systematyzujący oraz wprowadzający podstawowe pojęcia. W rozdziale tym (podrozdział 1.1.) Autor przedstawia pojęcie i istotę bezpieczeństwa ekonomicznego oraz finansowego, jak też stabilności finansowej. Niestety przegląd definicji w tym obszarze jest chaotyczny i przypadkowy, bez jasnego wskazania, która z przytoczonych definicji jest najbliższa Autorowi oraz czy ma jakieś własne

propozycje w tym obszarze. Chaos potęgują niezbyt trafnie dobrane rysunki (w szczególności 1.3 i 1.4). Jeszcze więcej wątpliwości budzi podrozdział 1.2., który nie tylko powinien znajdować się przed rozdziałem 1.1., ale przede wszystkim powinien być uporządkowanym przedstawieniem istoty systemu finansowego, a nie zbiorem różnych klasyfikacji i podziałów rynków oraz instrumentów bez jakiegokolwiek własnego zdania Autora. Kolejny podrozdział (1.3.) ma jeszcze bardziej ogólny charakter, w którym system finansowy jest przedstawiany jako jeden z elementów systemu społecznego. Całkowicie niezrozumiałe i niepotrzebne są zaś bardzo pobieżne rozważania na temat „modelu systemu finansowego jako strategicznego wyboru finansowania wzrostu i rozwoju państwa”. Dopiero ostatni podrozdział mogę ocenić jako zadowalający, co wynika z faktu, iż przedstawione zostały w nim dość jasne rozważania na temat kierunków rozwoju światowego systemu finansowego w aspekcie konieczności sprawowania efektywnego nadzoru i dbałości o bezpieczeństwo rynków finansowych w erze globalizacji. Niestety także i w tym podrozdziale Autor nie uniknął chaosu wynikającego z przedstawienia zagadnień (np. wielowymiarowości bezpieczeństwa finansowego), które powinny się były znaleźć w pierwszym podrozdziale pracy (według obecnej numeracji).

Rozdział drugi pt.: „Gwarantowanie depozytów bankowych w sieci bezpieczeństwa finansowego” staje się rzeczywistym punktem wyjścia rozważań teoretycznych mających na celu przybliżyć weryfikację tez przedstawionych przez Autora. W pierwszym podrozdziale przedstawione zostało umiejscowienie systemów gwarantowania depozytów w sieci bezpieczeństwa finansowego. Rozważania te są niestety niepełne, gdyż pomimo, iż Autor dostrzegł, że w wyniku ostatniego globalnego kryzysu finansowego sieć bezpieczeństwa finansowego powiększyła się o organy nadzoru makroostrożnościowego oraz resolution, to nie przedstawił ich relacji i powiązań z systemami gwarantowania depozytów. Doktorant ograniczył się jedynie do pobieżnej charakterystyki banków centralnych oraz organów nadzoru bankowego posługując się niestety w głównej mierze danymi historycznymi (cel banków centralnych według stanu na 1999 r. (s. 60), a umiejscowienie funkcji nadzoru bankowego w krajach UE według danych z 2005 r. (s. 63)). Post kryzysowe dane zostały wykorzystane jedynie w odniesieniu do systemów gwarantowania depozytów. Niedosyt pozostawia jednak przedstawienie wzajemnych relacji między systemami gwarantowania depozytów a bankami centralnymi i organami nadzoru bankowego, a rysunek 2.3 mający na celu je zobrazować jest niejasny (brak wyjaśnienia co to są „rezolucje upadłościowe”). Kolejny podrozdział traktujący o przyczynach tworzenia systemów gwarantowania

depozytów, nie tylko powinien rozpoczynać rozdział 2, ale powinien być lepiej usystematyzowany. Niemniej jednak zawiera on wszystkie najważniejsze przyczyny tworzenia systemów gwarantowania depozytów, a uważny czytelnik może prześledzić proces ich powstawania, łącznie z najnowszą (wciąż dyskutowaną) koncepcją III filaru unii bankowej, czyli europejskiego systemu gwarantowania depozytów. Autor zasadnie skoncentrował się na specyfice procesu tworzenia tych systemów w Europie ograniczając się jedynie do wskazania amerykańskiego FDIC jako pierwszego tego rodzaju systemu na świecie. Zastrzeżeń nie budzi natomiast, dokonany przez Doktoranta, przegląd najważniejszych cech, kryteriów i rozwiązań praktycznych w obszarze systemów gwarantowania depozytów. Ostatni podrozdział (2.4) jest swoistym podsumowaniem zalet i zagrożeń generowanych przez systemy gwarantowania depozytów, który jednak w większym stopniu powinien uwzględniać doświadczenia i obserwacje płynące z ostatniego globalnego kryzysu finansowego.

W **rozdziale trzecim** dysertacji, poświęconym wpływowi depozytów bankowych na kształtowanie bezpieczeństwa finansowego w Polsce, Autor analizuje efektywność procesu gromadzenia depozytów bankowych w zależności od doboru konstrukcji organizacyjnej banku w kontekście funkcjonującego modelu systemu finansowego. Z uwagi jednak na fakt, iż rozdział ten jest dedykowany polskiemu systemowi bankowemu Doktorant niepotrzebnie uogólnia swoje analizy odnosząc się także do innych rynków, przez co powstaje błędne wrażenie, iż w Polsce występują banki wirtualne oraz inwestycyjne (s. 98). Podobnie w przypadku podrozdziału 3.2, który odnosi się do ważnej kwestii wpływu depozytów na bezpieczeństwo banków i systemu bankowego, treści w nim zawarte mają charakter ogólny i znacząco wykraczają poza temat rozdziału. Dopiero podrozdział 3.3 jest wyłącznie poświęcony depozytom w polskim systemie bankowym a jedynym mankamentem tych rozważań jest bazowanie na danych kończących się w 2014 roku. Jednym z kluczowym z punktu widzenia celu pracy jest kolejny podrozdział, w którym przedstawiona została organizacja polskiego systemu gwarantowania depozytów. Zaletą tego podrozdziału jest przedstawienie zmian w zasadach funkcjonowania BFG na tle ewolucji unijnych regulacji w zakresie gwarantowania depozytów ze szczególnym uwzględnieniem regulacji post kryzysowych. Niestety część danych odnoszących podstawowe parametry polskiego systemu gwarantowania depozytów wobec systemów z innych krajów jest jeszcze sprzed kryzysu (s. 120, 122). Niedosyt budzi także zbyt ogólne przedstawienie zasad określania składek płaconych przez banki na BFG.

Bardzo ważny z punktu widzenia celu pracy jest **rozdział czwarty**, w którym Doktorant przedstawił wyniki badań własnych w zakresie systemu gwarantowania depozytów bankowych. Aczkolwiek całkowicie niezrozumiała jest idea podrozdziału 4.1., w którym jako metodologia badań własnych zostały przedstawione, a właściwie powielone ze wstępu dysertacji, cele i problemy badawcze oraz teza główna i tezy cząstkowe. Podrozdział kolejny odnosi się już wyłącznie (za wyjątkiem schematu 4.1) do przeprowadzonego przez Doktoranta sondażu diagnostycznego. Wbrew tytułowi tego podrozdziału nie została w nim przedstawiona metodyka doboru próby badawczej (a jedynie informacje o respondentach biorących udział w badaniu), ani uzasadnienie przeprowadzenia badań. W kolejnym podrozdziale zostały szczegółowo omówione wyniki sondażu diagnostycznego dotyczącego percepcji respondentów na temat bezpieczeństwa systemu finansowego i systemu gwarantowania depozytów. Doktorant nie wyjaśnił jednak dlaczego na 28 pytań zawartych w ankiecie (nie licząc tzw. metryczki) przeanalizował jedynie 10 z nich i to w tej właśnie kolejności. Trzeba jednak zauważyć, iż niektóre pytania, pominięte przez Autora w analizie, wymagały od respondentów znajomości zasad funkcjonowania systemów gwarantowania depozytów na poziomie zaawansowanym (np. pyt. 19, 20, 24) co być może było powodem odrzucenia przez Doktoranta odpowiedzi na nie. Ważnym elementem rozdziału czwartego i zarazem własnym, aczkolwiek ubogim, wkładem Autora w dążenie do podniesienia bezpieczeństwa polskiego systemu bankowego są dwa postulaty. Pierwszy z nich, nie budzący wątpliwości, zakłada rozszerzenie ochrony gwarancyjnej na jednostki samorządu terytorialnego. Drugi zaś dotyczy zapewnienia silnej pozycji Polski w projektowanym III filarze unii bankowej. Pomimo, iż także ten postulat nie budzi wątpliwości Autor powinien go istotnie doprecyzować i wskazać, czy rekomenduje jak najszybsze wstąpienie Polski do strefy euro, co umożliwi nam stanie się pełnoprawnym członkiem wszystkich filarów unii bankowej, czy też może Polska powinna stać się członkiem unii bankowej bez przystępowania do strefy euro, godząc się z tym, iż nie będzie uczestniczyć w ostatecznym podejmowaniu decyzji w ramach I filaru a polskie banki nie będą mogły korzystać z bezpośredniego wsparcia z Europejskiego Mechanizmu Stabilności.

Ostatni, **piąty rozdział** jest de facto wskazaniem przez Autora, w jaki sposób dokonana została w pracy weryfikacja poszczególnych tez cząstkowej oraz tezy głównej. Argumentacja Doktoranta odnosi się zarówno do części teoretycznej, jak też przeprowadzonego sondażu diagnostycznego i ma charakter podsumowujący. Wątpliwość budzi wydzielenie podrozdziału 5.6, który został poświęcony „pogłębieniu weryfikacji

głównej tezy badawczej” pomimo, iż we wcześniejszym podrozdziale została ona już pozytywnie zweryfikowana. Pomijając jednak niewłaściwe usytuowanie podrozdziału 5.6 trzeba stwierdzić, iż zawarte w nim rozważania są ważne i opierają się na autorskiej analizie scenariusza upadłościowego i możliwości wypłat środków gwarantowanych przez BFG w przypadku materializacji tego scenariusza. Jest to niewątpliwa wartość dodana tego rozdziału.

Pozytywnie oceniam **Zakończenie**, w którym Doktorant ponownie odniósł się do postawionych we wstępie pracy tez oraz podsumował wnioski, wynikające z przeprowadzonych badań. Stwierdzenie Autora, iż system gwarantowania depozytów w Polsce nie jest w stanie zapewnić bezpieczeństwa w razie kryzysu o charakterze systemowym nie należy jednak traktować jako wykazanie słabości tego systemu, lecz jako jego naturalną cechę, gdyż rolą każdego systemu gwarantowania depozytów jest przede wszystkim zapobieganie runowi na banki, a zarządzanie kryzysowe jest domeną rządu, banku centralnego i systemu resolution.

Wziąwszy powyższe pod uwagę mogę stwierdzić, iż Doktorant zrealizował główny cel rozprawy oraz rozwiązał postawiony problem badawczy.

4. Ocena doboru źródeł i ich wykorzystania

Praca powstała na podstawie polskojęzycznych i anglojęzycznych publikacji zwartych oraz artykułów naukowych. Dodatkowo Autor korzystał z aktów prawnych (polskich i unijnych), publikacji instytucji nadzoru bankowego oraz jednostkowych sprawozdań finansowych banków. Sposób doboru i zastosowania źródeł jest właściwy. Jedynym mankamentem jest niewielki udział najnowszych źródeł z lat 2015-2018.

5. Ocena formalna

Strona formalna pracy, jak też język nie budzą większych zastrzeżeń. Autor formułuje poszczególne zdania w sposób jasny i przejrzysty. Tabele i rysunki są czytelne i właściwie opisane aczkolwiek niektóre z nich nic nie wnoszą i są zbędne (np. rysunek 1.4). Dodatkowo Autor powinien przyjąć jeden wzór graficzny wykresów. Pomijam jako nieistotne usterki stylistyczne i literówki.

6. Wnioski końcowe

Mgr Adrian Markiewicz w recenzowanej dysertacji wykazał dostateczną znajomość problematyki gwarantowania depozytów w bankach, jak też w odpowiedni sposób posłużył się sondażem diagnostycznym w celu analizy percepcji respondentów na temat bezpieczeństwa systemu finansowego i systemu gwarantowania depozytów w bankach.

Recenzowana praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie finanse oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Reasumując mogę stwierdzić, iż rozprawa doktorska pt. „System gwarantowania depozytów bankowych w kształtowaniu bezpieczeństwa finansowego w Polsce” przygotowana przez Pana Adriana Markiewicza spełnia wymogi określone w *ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* i stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

